

Luovuus on rauhan tae

EERO KITUNEN

Kuluvan vuoden alussa Venäjä on keskittänyt yli 100 000 sotilasta lähelle Ukrainan rajaa ja tavoitellut mieleistään etupiirijakoa Eurooppaan. Kirjoittaessani tätä helmikuun puolivälissä näyttää hyvinkin mahdolliselta, että sota Ukrainassa laajenee.

Kiristynyt kansainvälinen ilmapiiri ja sodan uhka näkyy Suomessa ainakin Nato-keskustelun aktivoitumisena. Kansanedustaja ja entinen ulkoministeri Erkki Tuomioja puhui Suomen Nato-suhteesta Ylen Poliitikkaradio-ohjelmassa (7.2.2022). Hän painotti, että ilman maantieteen ja historian ymmärrystä Suomen kansainvälistä ja turvallisuuspoliittista asemaa ei voi kunnolla hahmottaa. Itse tarkentaisin vielä: tarvitaan pitkän aikavälin historian ymmärrystä. Historiallinen perspektiivi olisi tässäkin hyvä ulottaa, paitsi viime vuosisadalle, myös kauemmaksi.

Tuomioja oli Ylen Poliitikkaradiossa huolissaan historian opetuksen tilasta Suomessa. Tämä huoli on perusteltu. Esimerkiksi viimeisimmässä lukion tuntijakouudistuksessa historian pakollisten kurssien määrää vähennettiin.

Jos historian ymmärrys heikkenee, heikkenee myös Suomen turvallisuuspoliittinen asema. Esimerkiksi jos emme hahmota Suomen Ruotsin ajan historiaa ja Ruotsin kansainvälisten suhteiden historiaa, edellytyksemme tehdä turvallisuuspoliittista yhteistyötä Ruotsin kanssa vaikeutuvat.

Emeritusprofessori Jukka Kekkonen ja tohtori Matti Taneli esittivät Kanava-lehdessä (8 /2021) eri kontekstissa samankaltaisen huolen kuin Tuomioja Ylen Poliitikkaradiossa. He pelkäävät, että yritysten menestyksestä maailmanmarkkinoilla on tulossa – tai on jo tullut – koulutuksen ja kasvatuksen päätehtävä. Heidän mukaansa vaarana on tällöin, että kansalaisista tulee ahdaskatseisia käskyläisiä, mistä seuraa demokratian heikkeneminen. Tämä taas estää maailman kehittymisen oikeudenmukaisemmaksi.

Diktatuurissa historiaa opetetaan indoktrinoiden vallitsevaa vallankäyttöä pönkittävästä näkökulmas-

"Vain yhden opin noudattamisessa on aina vaaransa."

ta. Siksi sille sodan aloittaminen historiapolitiittisin perustein on helpompaa kuin demokratialle. Mutta demokraattinen yhteiskunta saattaa ajautua historiaa ymmärtämättömään tilaan, jos sen tarjoamaa opetusta ohjaa yksi ainoa oppi, esimerkiksi taloudellisen kilpailukyvyyn edistäminen. Vain yhden opin noudattamisessa on siis aina vaaransa.

Venäläisen klassikkokirjailija Leo Tolstoin mukaan taiteen tehtävä on poistaa väkivalta. Ja vain taide pystyy siihen. Tästä Tolstoin ajatuksesta voi tehdä johtopäätöksen, että rauhan saavuttamiseksi tarvitaan luovuutta – oli kyse sitten Suomen yhteiskunnallisten ongelmien tai Ukrainaa koskevan kansainvälisen konfliktin ratkaisemisesta. Ja jotta luovuutta voidaan parhaalla mahdollisella tavalla opettaa, kahden perusedellytyksen on toteuduttava: yhteiskunnan on oltava vapaa sekä sen koulujärjestelmän on perustuttava moniin erilaisiin ja toistensa kanssa tasaveroisiin oppiaineisiin. ■

Kirjoittaja on HYOL ry:n hallituksen puheenjohtaja.